

ΛΟΡΕΝΤΖΟΣ ΜΑΒΙΛΗΣ

ΛΗΘΗ

Το ποίημα είναι σονέτο και δημοσιεύτηκε το 1899.

Σονέτο: Αποτελείται από 14 στίχους, χωρισμένους σε 2 τετράστιχες και 2 τρίστιχες στροφές. Είναι λυρικό ποίημα.

Ο ΤΙΤΛΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΘΕΜΑ

Λήθη: η λησμονιά, δηλαδή το να ξεχνάς

Η δυνατότητα των νεκρών να πίνουν το νερό της λησμονιάς, για να ξεχάσουν την πίκρα που είχαν γευτεί, όταν ήταν ζωντανοί. Από την άλλη μεριά, η αδυναμία των ζωντανών να λησμονήσουν τους πόνους της ζωής.

Ο Μαβίλης καλοτυχίζει τους νεκρούς που δεν θυμούνται τα βάσανα της επίγειας ζωής και τους συγκρίνει με τους ζωντανούς που υποφέρουν, επειδή δεν μπορούν να λησμονήσουν, δηλαδή να ξεχάσουν.

Επομένως, ο τίτλος έχει δύο όψεις:

Λήθη: Δυνατότητα των νεκρών - Αδυναμία των ζωντανών

Η ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΥΦΟΣ

Η γλώσσα είναι δημοτική πλούσια με ιδιωματισμούς (πίκρια, όντας, βολεί...)

Το ύφος -λόγω του μεταφυσικού θέματος- είναι υποβλητικό και λυρικό (δηλαδή που εκφράζει προσωπικά, υποκειμενικά συναισθήματα).

ΜΕΤΡΟ ΚΑΙ ΟΜΟΙΟΚΑΤΑΛΗΞΙΕΣ

- Το μέτρο του σονέτου είναι ο ιαμβικός ενδεκασύλλαβος στίχος.
- Ομοιοκαταληξία: **σταυρωτή** στις δύο πρώτες στροφές, **πλεχτή και ζευγαρωτή** στις δύο τελευταίες στροφές.
- Στο σονέτο ο ποιητής επιδιώκει τη μουσικότητα και την υποβλητικότητα, η οποία επιτυγχάνεται με την προσεκτική επιλογή των λέξεων.

ΑΦΗΓΗΤΗΣ

Ο ποιητής χρησιμοποιεί δυο αφηγηματικά πρόσωπα, το τρίτο (τритоπρόσωπος αφηγητής) για τους πεθαμένους και το δεύτερο για τους ζωντανούς. Διαλέγεται με τον αναγνώστη σε β' ενικό πρόσωπο (*μην τους κλαις, α δεν μπορείς παρά να κλαις το δείλι*) σε δύο μόνο σημεία, ωστόσο καίριας σημασίας. Μολονότι επιφανειακά φαίνεται να κυριαρχεί το γ' πληθυντικό πρόσωπο, εντούτοις η έμφαση πέφτει στο β' ενικό πρόσωπο, στους ζωντανούς, επειδή αυτοί νιώθουν τον πόνο της ύπαρξης.

ΣΧΗΜΑΤΑ ΛΟΓΟΥ

Οξύμωρο σχήμα: «Οξύμωρο» λέγεται το σχήμα του λόγου, στο οποίο συνδυάζονται μεταξύ τους δυο εντελώς αντίθετες έννοιες, τις οποίες δεν θα περιμέναμε ποτέ να τις βρούμε τη μια δίπλα στην άλλη. Στο κείμενό μας συναντάμε δυο οξύμωρα: 1) στον πρώτο στίχο «καλότυχοι νεκροί» και 2) στον προτελευταίο στίχο «τους ζωντανούς τα μάτια σου ας θρηνήσουν».

Οξύμωρο είναι, βέβαια, αν ιδωθεί από την οπτική ενός ανθρώπου που θεωρεί τη ζωή δώρο και ευλογία, ο ποιητής φαίνεται να έχει διαφορετική άποψη.

Σχήμα κύκλου: Με το ρήμα **λησμονώ αρχίζει και κλείνει** το ποίημα σχηματίζοντας κυκλική σύνθεση. Όταν ένα κείμενο αρχίζει και τελειώνει με την ίδια φράση ή λέξη, τότε λέμε ότι έχουμε το σχήμα του κύκλου (που λησμονάνε 1ος στίχος, να λησμονήσουν 14ος στίχος)

Συνεκδοχή: την πίκρια (αντί: τις πίκριες), λιβάδι απ' ασφοδίλι (αντί: από ασφοδίλια)

Μεταφορά: κρουσταλλένια βρύση

Μετωνυμία: τα μάτια σου ας θρηνήσουν (= εσύ ας θρηνήσεις με δάκρυα από τα μάτια σου)
κρουσταλλένια βρύση (= βρύση με το κρουσταλλένιο νερό)

Αντίθεση: κρουσταλλένια βρύση - βούρκος το νεράκι θα μαυρίσει

Υπερβατό: ξαναθυμούνται
διαβαίνοντας λιβάδι' απ' ασφοδίλι
πόνους παλιούς

Δηλαδή το αντικείμενο «πόνους» είναι μακριά από το ρήμα, μεσολαβεί μια φράση.

ΕΝΟΤΗΤΕΣ

1η ενότητα: Καλότυχοι...να 'ναι: Οι καλότυχοι νεκροί

2η ενότητα: Τέτοιαν...κοιμούνται: Η ανάμνηση των πόνων της ζωής ως συνέπεια του θρήνου των ζωντανών

3η ενότητα: Α δε μπορείς...λησμονήσουν: Η δυστυχία των ζωντανών

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

1η Ενότητα

*Καλότυχοι οι νεκροί που λησμονάνε
την πίκρια της ζωής. Όντας θυθίσει
ο ήλιος και το σούρουπο ακλουθήσει,
μην τους κλαις, ο καημός σου όσος και να 'ναι.*

Καλότυχοι οι νεκροί: αιφνίδιο (=ξαφνικό) ξεκίνημα, παράδοξο να θεωρούνται καλότυχοι οι νεκροί. Ακολουθεί η αιτιολόγηση. Οι νεκροί είναι καλότυχοι «που λησμονάνε» (= επειδή λησμονάνε) τις πίκρες της ζωής.

Το σούρουπο: Ποια ώρα της ημέρας μπορούν να λησμονούν; Την ώρα της ανάπαυσης και της σιωπής. Τότε κάνουν μελαγχολικές σκέψεις και αναπολούν τη ζωή τους. Μην τους κλαις: παρότρυνση στον αναγνώστη.

2η Ενότητα

*Τέτοιαν ώρα οι ψυχές διψούν και πάνε
στης λησμονιάς την κρουσταλλένια βρύση·
μα βούρκος το νεράκι θα μαυρίσει,
α στάξει γι' αυτές δάκρυ όθε αγαπάνε.*

*Κι αν πιουν θολό νερό ξαναθυμούνται,
διαβαίνοντας λιβάδια από ασφοδίλι·
πόνους παλιούς, που μέσα τους κοιμούνται.*

Τέτοιαν ώρα...βρύση: Είναι ακριβώς η ώρα κατά την οποία οι ψυχές των νεκρών διψούν και πηγαίνουν να πιούν νερό στη βρύση της λησμονιάς. Εδώ ο ποιητής εξηγεί γιατί δεν πρέπει να κλαιμε τους νεκρούς: πίνουν νερό από τη βρύση της Λησμονιάς, ξεχνούν τα βάσανα που είχαν περάσει στη ζωή τους και γίνονται ευτυχισμένοι.

μα βούρκος...ξαναθυμούνται: Οι ζωντανοί δεν πρέπει να κλαίνε τους νεκρούς γιατί είναι ευτυχισμένοι αφού πίνουν τον νερό της λησμονιάς και ξεχνούν. Εάν το κάνουν και στάξει δάκρυ απ' τους ανθρώπους που αγαπάνε, το κρυσταλλένιο, το πεντακάθαρο νερό της λησμονιάς, γίνει βούρκος και μαυρίζει, ματαιώνοντας τη διαδικασία της λήθης, με αποτέλεσμα οι νεκροί να ξαναθυμούνται τις πίκρες της ζωής τους και να βασανίζονται. Οι ζωντανοί, επομένως, προκαλούν αναστάτωση στις ψυχές των αγαπημένων τους νεκρών, με τη θλίψη και τα δάκρυά τους, αφού τους αρνούνται τη δυνατότητα να παραμείνουν σ' αυτή τη γαλήνια κατάσταση λήθης που τους προφυλάσσει από την οδύνη των αναμνήσεων.

3η Ενότητα:

*Α δε μπορείς παρά να κλαις το δέϊλι,
τους ζωντανούς τα μάτια σου ας θρηνήσουν:
θέλουν - μα δε βολεί να λησμονήσουν.*

Τους ζωντανούς τα μάτια σου ας θρηνήσουν: Παρότρυνση στον αναγνώστη: Αν πρέπει κάποιους να κλαις, αυτοί είναι οι ζωντανοί, γιατί δεν έχουν τη δυνατότητα να πιουν το νερό της Λησμονιάς και επομένως είναι καταδικασμένοι να θυμούνται τα βάσανά τους.

ΟΙ ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ ΠΟΙΗΜΑΤΟΣ

-Βούρκος το νεράκι θα μαυρίσει α(ν) στάξει γι' αυτές δάκρυ

-Κι αν πιουν θολό νερό, ξαναθυμούνται

*-Α(ν) δεν μπορείς παρά να κλαις το δέϊλι,
τους ζωντανούς τα μάτια σου ας θρηνήσουν*

ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΟΥ ΠΟΙΗΜΑΤΟΣ

1. Ο ήλιος που δύει και πέφτει το σούρουπο.

2. Οι ψυχές που πίνουν νερό από την πηγή της Λησμονιάς.
3. Το δάκρυ που στάζει και μετατρέπει το νερό σε βούρκο.
4. Το λιβάνι με τους ασφοδέλους, όπου περιπλανιούνται οι ψυχές στον Κάτω Κόσμο.

ΜΥΘΟΛΟΓΙΚΑ ΣΟΙΧΕΙΑ ΣΤΟ ΠΟΙΗΜΑ

Ο ποιητής ακολουθεί την αρχαιοελληνική παράδοση, γράφοντας για την πηγή της Λήθης και για λιβάδια από ασφοδίλι. Στην αρχαία Ελλάδα «Λήθη» ονομαζόταν μία πηγή και ένας από τους πέντε ποταμούς του Άδη, από τα ύδατα του οποίου έπιναν οι νεκροί για να λησμονήσουν την επίγεια ζωή τους. Επίσης οι αρχαίοι πίστευαν ότι τα πνεύματα των νεκρών κατοικούσαν σε ασφοδελούς λειμώνες, δηλαδή λιβάδια από ασφόδελους (Όμηρος, *Οδύσσεια* λ, 539).

Ακούμε το ποίημα...και όχι μόνο

- Ακούστε το ποίημα μελοποιημένο από τον Μανώλη Καλομοίρη με την υψίφωνο Μαρκέλα Χατζιάνο.
<https://www.youtube.com/watch?v=TTLC4kWqkIE>
- Ακούστε ένα τραγούδι του Δημήτρη Ζερβουδάκη με τον τίτλο «Λήθη» αλλά και του Γιάννη Χαρούλη με τον τίτλο «Της Λήθης το πηγάδι».
<https://www.youtube.com/watch?v=qNNXf1dZJKs>
- Ακούστε και «Της Άρνης το νερό». (Εμένα αυτό είναι από τα αγαπημένα μου!)
https://www.youtube.com/watch?v=SQAxf_2Yn8s

<https://www.youtube.com/watch?v=uw3UhKLTF04>

Βασικές πηγή: Κατερίνα Κάζηρα (<https://slideplayer.gr/slide/2948994/>)

Κωνσταντίνος Μάντης (https://latistor.blogspot.com/2016/01/blog-post_14.html)

Μαρία Πέτρου: (<https://prosarmogy.blogspot.com/2016/01/blog-post.html>)